

ISSN 2309-3935

Засновники:

Національна академія педагогічних наук України, Інститут обдарованої дитини НАПН України, Інститут психології імені Г. С. Костюка НАПН України

Видавець:

Інститут обдарованої дитини НАПН України
04051, вул. Січових Стрільців, 52-Д, м. Київ;
Тел./факс: (044) 481-27-02

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 19047-7837 Р
від 08.06.2012 року

Видання включено до Переліку наукових фахових видань України згідно Наказу МОН України від 04.07.2013 № 893 (додаток № 6)

Серія: «Педагогіка»
згідно Наказу МОН України від 17.01.2014 № 41

Серія: «Психологія»

Думка авторів може не співпадати з думкою редакції.

При передрукуванні посилання на журнал обов'язкове.

Редколегія залишає за собою право наукового редагування.

Адреса редакції:

04051, вул. Січових Стрільців, 52-Д, м. Київ, Україна
Тел./факс (044) 481-27-02
E-mail: iod@iod.gov.ua

Шеф редактор:

Володимир Камишин

Головний

та науковий редактор:

Ніна Федорова

Коректор:

Анастасія Ласкова

Дизайнер та верстка:

Роман Біденко

Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту обдарованої дитини НАПН України (протокол № 4 від 27.04.2017 р.)
Свідцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи серія ДК № 3366 від 13.01.2009 р.
Формат 60x84 1/8. Обл.-вид. арк. 8,64
Тираж 300 прим. Замовлення № 0304.
Підписано до друку 28.04.2017 року

Освіта та розвиток обдарованої особистості № 4 (59) /04/2017

Редакційна колегія:

Аніщенко Наталія Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач відділу діагностики Інституту обдарованої дитини НАПН України

Бурда Михайло Іванович – доктор педагогічних наук, академік, професор, головний учений секретар НАПН України

Буркова Людмила Василівна – доктор педагогічних наук, заступник директора з науково-організаційної роботи Інституту обдарованої дитини НАПН України

Волощук Іван Степанович – доктор педагогічних наук, доцент, головний науковий співробітник Інституту обдарованої дитини НАПН України

Довгий Станіслав Олексійович – доктор фізико-математичних наук, професор, президент Малої академії наук України

Зарецька Інесса Ісааковна – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки і психології ФГАОУ «Академія підвищення кваліфікації і професійної перепідготовки работников образования», город Москва, Россия

Ізгоруло Ірина Федорівна – доктор педагогічних наук, професор ФГАОУ «Северо-Кавказский Федеральный Университет», город Ставрополь, Россия

Ільїн Володимир Васильович – доктор філософських наук, професор, завідувач відділу філософсько-методологічних проблем інноваційного розвитку людини Інституту обдарованої дитини НАПН України

Камишин Володимир Вікторович – доктор педагогічних наук, директор Інституту обдарованої дитини НАПН України

Киричук Валерій Олександрович – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач відділу проектування розвитку обдарованості Інституту обдарованої дитини НАПН України

Кремень Василь Григорович – доктор філософських наук, академік, професор, Президент НАПН України

Кузьменко Віра Ульянівна – доктор психологічних наук, професор кафедри теоретичної та консультативної психології НПУ імені М. П. Драгоманова

Моляко Валентин Олексійович – доктор психологічних наук, завідувач лабораторії психології творчості Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України

Остапчук Олена Євгенівна – кандидат педагогічних наук, керівник Криворізького центру обдарованої дитини Інституту обдарованої дитини НАПН України

Островецька Надія Михайлівна – доктор педагогічних наук, головний спеціаліст Інституту педагогіки НАПН України

Панок Віталій Григорович – доктор психологічних наук, директор УНМЦПП і СР НАПН України

Синягина Наталія Юрьівна – доктор психологічних наук, директор ФГБНУ «Центр исследований проблем воспитания, формирования здорового образа жизни, профилактики наркомании и социальной поддержки детей и молодежи», город Москва, Россия

Сологуб Анатолій Іванович – кандидат педагогічних наук, член-кореспондент НАПН України, радник директора Інституту обдарованої дитини НАПН України

Тименко Володимир Петрович – доктор педагогічних наук, професор, учений-секретар президії НАПН України

Федорова Ніна Федорівна – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу моніторингу Інституту обдарованої дитини НАПН України

Чепелева Наталія Василівна – доктор психологічних наук, академік, заступник директора з науково-дослідної роботи Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України

Швалб Юрій Михайлович – доктор психологічних наук, професор, завідувач лабораторії екологічної психології Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України

ISSN 2309 -3935

Founders:

National Academy of Pedagogical sciences of Ukraine,
Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine,
Institute of Psychology named after G.S. Kostyuk of NAPS of Ukraine

Publisher:

Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine
04051, Sichovykh Striltsiv str., 52-D, Kyiv-c., Ukraine
Tel./fax: (044) 481-27-02

Certificate of State registration of published means of Mass information Series KB № 19047-7837 P of 08.06.2012

Edition is included to the List of professional editions of Ukraine in according to the Order of Ministry of Education and Science of Ukraine of 04.07.2013 № 893 (addition № 6)

Series: Pedagogics of 17.01.2014 № 41

Series: Psychology

Meaning of the authors could not be the same with editorial staff
While reprinting, reference to this journal is obliged
Address of editorial office:
04051, Sichovykh Striltsiv str., 52-D, Kyiv-c., Ukraine
Tel./fax: (044) 481-27-02
E-mail: iod@iod.gov.ua

Editor-in-chief:

Volodymyr Kamyshyn

Sub and Scientific Editor:

Nina Fedorova

Proof Reader:

Anastasiia Laskova

Designer and Making-up:

Roman Bidnenko

Recommended to the press by Scientific Council of the Institute of the Gifted Child of NAPS of Ukraine (Protocol № 4 of 27.04.2017)
Certificate of entry into the State list of Subjects of Publishing activity series DK № 3366 of 13.01.2009
Format 60×84 1/8. Equip.-publ. sheet 8,64
Circulation 300 issues. Order № 0304.
Signed to publishing of 28.04.2017

Education and Development of Gifted personality № 4 (59) /04/2017

Editorial Board:

Anishchenko Nataliia Viktorivna – PHD in Pedagogy, lecturer, manager of the Department of Diagnostics of the Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine

Burda Mykhailo Ivanovych – Doctor of Pedagogy, academician, professor, Principal Research Secretary of NAPS of Ukraine

Burkova Liudmyla Vasylivna – Doctor of Pedagogy, vice director on Scientific and organizational work of the Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine

Voloshchuk Ivan Stepanovych – Doctor of Pedagogy, lecturer, Principal Research worker of the Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine

Dovhyi Stanislav Oleksiiiovych – Doctor of Physics-Mathematics, professor, President of Junior Academy of sciences of Ukraine

Zaretskaia Inessa Isaakovna – Doctor of Pedagogy, professor of the Chair of Pedagogics and Psychology of FGAOU "Academy of improvement of professional skills and professional retraining of educational staff", Moscow-c., Russia

Irgropulo Irina Fedorovna – Doctor of Pedagogy, professor of the Chair of Pedagogy and Psychology of FGAOU "North-Caucasus Federal University", Stavropol-c., Russia

Ilin Volodymyr Vasyliovych – Doctor of Philosophy, professor, Head of the Department of philosophical – methodological problems of innovational development of personality of the Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine

Kamyshyn Volodymyr Viktorovych – Doctor of Pedagogy, Director of the Institute of Gifted child of NAPS of Ukraine

Kyrychuk Valerii Oleksandrovych – PHD in Pedagogy, lecturer, Head of the Department of projecting the development of endowment of the Institute of Gifted child of NAPS of Ukraine

Kremen Vasyl Hryhorovych – Doctor of Philosophy, academician, professor, President of NAPS of Ukraine

Kuzmenko Vira Uliianivna – Doctor of Psychology, professor, of the Chair of Theoretical and counseling psychology of National Pedagogical University named after M. P. Dragomanov

Moliako Valentyn Oleksiiiovych – Doctor of Psychology of the Institute of Psychology named after G.S. Kostyuk of NAPS of Ukraine

Ostapchuk Olena Yevhenivna – PHD in Pedagogy, Manager of Kryvyi Rig Center of Gifted Child of the Institute of Gifted child of NAPS of Ukraine

Ostroverkhova Nadiia Mykhailivna – Doctor of Pedagogy, professor, Principal research worker in of the Institute of Pedagogics of NAPS of Ukraine

Panok Vitalii Hryhorovych – Doctor of Psychology, Director of UNMCP and CR of NAPS of Ukraine

Syniahina Natalia Yurievna – Doctor of Psychology, Director of FGBNU «Center of Research problems of education, forming healthy way of life, precautions of drug addiction and social treatment of children and youth», Moscow-c., Russia

Solohub Anatolii Ivanovych – PHD in Pedagogy, Corresponding Member of NAPS of Ukraine, Consultant of Director of the Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine

Tymenko Volodymyr Petrovych – Doctor of Pedagogy, professor, Research worker of Presidium of NAPS of Ukraine

Fedorova Nina Fedorivna – PHD in Pedagogy, Senior Research worker of the Department of Monitoring of the Institute of Gifted Child of NAPS of Ukraine

Chepeleva Nataliia Vasylivna – Doctor of Psychology, academician, vice director on Scientific work of the Institute of Psychology named after G.S. Kostyuk of NAPS of Ukraine

Shvalb Yurii Mykhailovych – Doctor of Psychology of the Institute of Psychology named after G.S. Kostyuk of NAPS of Ukraine

ЗМІСТ

1. НАУКА – ПРАКТИЦІ	
1.1. Бургун Ірина Василівна. Особистісно зорієнтоване навчання як педагогічна умова становлення суб'єктності академічно обдарованих учнів	5
1.2. Бурова Вікторія Володимирівна. Вплив технологічної культури керівника на імідж навчального закладу	10
1.3. Федорова Ніна Федорівна. Про педагогічну експертизу	14
2. ПЕДАГОГІЧНИЙ ТА ПСИХОЛОГІЧНИЙ ДОСВІД	
2.1. Бельська Наталія Анатоліївна. Експертно-оцінювальна анкета для визначення вчителем учнів з ознаками інтелектуальної та академічної обдарованості	23
2.2. Сичевська Людмила Євгенівна, Олійник Леонід Геннадійович. Формування у молоді позитивного ставлення до козацтва, козацьких звичаїв і традицій	27
2.3. Клібайс Тетяна Володимирівна. Вивчення особливостей писемного мовлення суб'єктів з різними атрибутивними стилями	31
3. НАУКОВІ СЕМІНАРИ-ПРАКТИКУМИ	
3.1. Чудакова Віра Петрівна. Формувальний експеримент впровадження авторської системи формування психологічної готовності персоналу до інноваційної діяльності (В. Чудакової) – компонента конкурентоздатності особистості	35
4. МАЙСТЕР-КЛАС	
4.1. Харитончук Галина Іванівна. Методичні підходи до організації діяльності з обдарованими дітьми у початковій ланці середньої освіти	41
5. АВТОРСЬКІ ПРОГРАМИ ТА ПРОЕКТИ	
5.1. Наумов Олег Вікторович, Ємець Вікторія Василівна. Навчальна програма «Кікбоксинг для розвитку дітей та молоді»	44
6. ПОШУКИ ОБДАРОВАНОСТІ	
6.1. Мадзігон Василь Миколайович. Роздуми над проектуванням освітньо-інформаційного середовища майбутнього для обдарованих дітей	54
7. Я – ОБДАРОВАНА ОСОБИСТІТЬ	
7.1. Шаповалова Алла Івановна. Две сестры	59
8. АНАЛІТИКА	
8.1. Ткаченко Маргарита Вікторівна. Соціальний підхід до створення системи професійної безпеки та охорони праці: науковий дискурс (на прикладі галузей використання інформаційних технологій)	63
9. ІНФОРМАЦІЯ	
9.1. Набір дітей у Дошкільну академію Центру розвитку особистості «УнікУм»	69
9.2. Фахові видання Інституту обдарованої дитини НАПН України	70
9.3. Правила оформлення статей до фахових видань Інституту обдарованої дитини НАПН України	71
9.4. План проведення науково-практичних масових заходів Інституту обдарованої дитини НАПН України на травень 2017 року	72

CONTENTS

1. SCIENCE TO PRACTICE	
1.1. Burgun Irina Vasilyevna. Personality oriented teaching as pedagogical conditions of formation of subjectivity academically gifted student	5
1.2. Burova Viktoriia Volodymyrivna. The influence of the technological culture of the head on the school image	10
1.3. Fedorova Nina Fedorivna. On pedagogical expertise	14
2. PEDAGOGICAL AND PSYCHOLOGICAL EXPERIENCE	
2.1. Belska Nataliia Anatoliivna. Expert-evaluations questionnaire to determining the students with a signs intellectual and academic talent by teacher	23
2.2. Sychevska Liudmyla Yevheniivna, Oliinyk Leonid Hennadiiovych. Formation of a Positive Attitude towards the Cossacks, Cossack Customs and Traditions among the Youth	27
2.3. Klibais Tatiana Volodumirivna. Study of writing peculiarities of subjects with different attribution styles	31
3. SCIENTIFIC SEMINARS-TRAININGS	
3.1. Chudakova Vira Petrivna. The forming experiment of the introduction of the author's system for the formation of psychological readiness of personnel to innovative activities (V. Chudakova) – component of the competitiveness of the individual	35
4. MASTER-CLASS	
4.1. Harytonchuk Halyna Ivanivna. Methodical approaches to the organization of activity with gifted children at the primary level of secondary education	41
5. AUTHOR'S PROGRAMMES AND PROJECTS	
5.1. Naumov Oleh Viktorovych, Yemets Viiktoriia Vasylivna. Curriculum «Kickboxing for the development of children and youth»	44
6. THE RESEARCH OF ENDOWMENTS	
6.1. Madzihon Vasyl Mykolaiovych. Considerations on designing the educational and informational environment of future for gifted children	54
7. I AM GIFTED PERSONALITY	
7.1. Shapovalova Alla Ivanovna. Two sisters	59
8. ANALITICS	
8.1. Tkachenko Margarita Viktorivna. Social approach to the creation of a system of professional security and occupational health: scientific discourse (on the example industries using information technology)	63
9. INFORMATION	
9.1. The recruitment of children in pre-school academy of the personality development center "Unicum"	69
9.2. Specialized scientific editions of the Institute of gifted child of NAPS of Ukraine	70
9.3. Rules of papers registration for specialized scientific editions of the Institute of gifted child of NAPS of Ukraine	71
9.4. Plan of performance of scientific and practical public activity of the Institute of gifted child of NAPS of Ukraine for May 2017	72

Тетяна Володимирівна Клібайс,
кандидат психологічних наук,
доцент кафедри практичної психології
Київського університету
імені Бориса Грінченка,
м. Київ, Україна

УДК 159.923

ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПИСЕМНОГО МОВЛЕННЯ СУБ'ЄКТІВ З РІЗНИМИ АТРИБУТИВНИМИ СТИЛЯМИ

Представлены результаты экспериментального исследования влияния установки на лексический состав текстов участников исследования с негативным и позитивным атрибутивными стилями. Выявлено, что субъекты с положительным атрибутивным стилем не подвержены влиянию негативной установки и проявляют избирательную реакцию на положительную установку. Указано, что их лексика более конкретна, чем у взрослых с отрицательным стилем атрибуции.

Ключевые слова: позитивный атрибутивный стиль, негативный атрибутивный стиль, адаптивные возможности атрибутивного стиля, позитивная установка, негативная установка, контент-анализ.

In the article are presented the results of an experimental study of the attitudes effect on the lexical composition texts of research participants with negative and positive attributive styles. It was revealed that subjects with a positive attributive style are not affected by the negative attitude and show a selective response to a positive attitude; their vocabulary is more specific than in adults with a negative attribution style.

Key words: positive attributive style, negative attributive style, adaptive capacity, positive attitude, negative attitude, content analysis.

Економічні, політичні та ментальні зміни в сучасному суспільстві, з одного боку, сприяють швидкій перебудові способу мислення та поведінки людини, а з іншого – висувають високі вимоги щодо вибірковості реакції на потік різної інформації. Теоретичний аналіз наукових праць із питань особливостей атрибутивних стилів дорослих дав змогу уточнити поняття *атрибутивного стилю* і розглядати його як стале особистісне утворення, яке в межах буденної свідомості виконує функції пізнання та адаптації в умовах недостатності інформації [2]. На думку М. Селігмана, існують *позитивний* та *негативний* атрибутивні стилі. Для позитивного атрибутивного стилю характерним є екстернальний локус контролю для негативних ситуацій, їх причини вважаються тимчасовими та локальними (такими, що не поширюються на інші ситуації) [3; 5]. Для позитивних ситуацій застосовують інтернальний локус контролю, їм приписують стабільні та глобальні причини.

Суб'єкт із негативним атрибутивним стилем мислить по іншому: для негативних ситуацій він застосовує вислів: *«завжди зі мною так, бо я такий безталанний»*, для позитивних – *«це сталося випадково,*

навіть, не знаю як мені так поталанило». Це відповідає інтернальному локусу контролю для негативних ситуацій, тобто атрибутує стабільні та глобальні причини. Екстернальний локус контролю для позитивних ситуацій передбачає сприйняття таких причин тимчасовими (атрибутує нестабільні причини) та локальними (не поширюються на інші ситуації) [3; 5].

Метою нашого дослідження є вивчення впливу позитивних і негативних настанов на осіб з різними атрибутивними стилями. Завданнями дослідження є: створення програми експериментального дослідження, здійснення порівняльного аналізу лексичного складу текстів учасників, аналізу та інтерпретації отриманих результатів.

Дослідження здійснювалося у вигляді експерименту, в якому залежною змінною було «оцінювання ситуацій респондентами», а незалежною – «зовнішнє настановлення». Учасникам експерименту запропонували переглянути без звуку 8 відеозаписів із незавершеними ситуаціями тривалістю 1–2 хв, й описати те, що відбувається на них. У всіх групах було продемонстровано одні й ті ж ситуації. Кожну ситуацію респонденти описували окремо після її демонстрації.

У дослідженні брали участь 136 осіб, віком від 20 до 40 років із різним рівнем освіти. Учасників експерименту було розподілено на три групи: *контрольну* (КГ, група № 1 – 46 осіб) та дві *експериментальні* групи (ЕГ) (№ 2 та 3 – по 45 осіб). Попередньо було визначено атрибутивний стиль учасників. Перед переглядом кожної ситуації у групах № 2 і 3 експериментатор давав їй назву, що створювало позитивне або негативне настановлення (КГ № 1 не отримувала настановлень перед переглядом ситуацій; ЕГ № 2 – отримала позитивні настановлення; ЕГ № 3 – негативні. Обробка та аналіз результатів здійснювали за допомогою експертної комп'ютерної психологічної системи ВААЛ [4].

Для досягнення цілі нашого дослідження здійснимо порівняльний аналіз лексичного складу текстів учасників кожної з трьох груп окремо (для респондентів з негативним і позитивним атрибутивними стилями).

З метою ілюстрації результатів дослідження наведемо слова, що найчастіше зустрічаються в текстах респондентів із позитивним і негативним атрибутивними стилями (табл. 1, 2, 3). Всупереч тому, що емпірично було доведено існування амбівалентного та змішаного атрибутивних стилів, нами обрано тексти лише цих груп випробуваних, оскільки в них найбільш яскраво відображено основні відмінності, встановлені нами у процесі експерименту [1].

У КГ № 1 (яка не отримала настановлення) для лексики учасників експерименту з позитивним атрибутивним стилем характерним є часте використання дієслів, що вказують на активні дії: «*залучити, виправила, заспокоює*» (табл. 1). У ЕГ № 2, якій надавали позитивне настановлення виявлялася така сама тенденція. Також більшість дієслів, які вживали суб'єкти з позитивним атрибутивним стилем стосувалися бажання допомогти іншим: «*заспокоює, вмовляє, обговорити, підбадьорює, у всьому допомогти*» та подолання «*зробити все можливе, піти чи виправитися*» (там само). Тексти учасників експерименту з позитивним атрибутивним стилем у ЕГ № 3, яка отримала негативне настановлення, відрізнялися наявністю дієслів, що засвідчують різні способи подолання склад-

ної ситуації, спрямованість до взаємодії, отримання інформації: «*обговорити разом, втішити, можна покластися, дізнатися нове*» (табл. 3).

На відміну від учасників експерименту з позитивним атрибутивним стилем, тексти респондентів із негативним атрибутивним стилем відрізнялися наявністю дієслів, що свідчать про негативні емоції: «*переживає, нервується, не вміє протистояти стресам*», або про екстернальний локус контролю та пасивність «*виженуть, сталося*», про способи подолання ситуацій: ігнорування «*не звертає уваги*», надання та отримання допомоги «*заспокоює*», очікування «*почекати*», пристосування «*не суперечили*». Зауважимо, що за негативного настановлення ця підгрупа переважно використовує дієслова, які свідчать про сильні негативні емоції та негативні очікування «*лід не розтане, не хотів, радості не спостерігалось, звинувачувати*» (табл. 3). Слова, що вказують на активні дії становлять лише незначну частку від загального масиву текстів учасників із негативним атрибутивним стилем «*звинувачувати, захистити, заспокоїти*» та стосуються насамперед емоційної підтримки або з'ясування відносин, що свідчить про «*застрагання*» цих респондентів на етапі емоційного переживання та відсутність активних дій, спрямованих на подолання складної ситуації (табл. 1, 2, 3).

Позитивне настановлення істотно не впливає на учасників експерименту з негативним атрибутивним стилем, що виражається в негативному забарвленні слів, у словах, які вказують на пасивність, негативні настановлення, підпорядкованість тощо (табл. 2). Потрібно вказати на бідність словникового запасу прикметників, які позначають риси особистості, позитивний емоційний стан учасників дослідження з негативним атрибутивним стилем (табл. 1, 2, 3).

В учасників з позитивним атрибутивним стилем можна спостерігати фасилітуючий вплив позитивного настановлення, що виявляється у: значній різноманітності прикметників, які характеризують різні емоції, риси особистості; високій ергічності тексту, високій насиченості текстів позитивною лексикою; частому розгляді ситуації суб'єктом з різних сторін (табл. 2).

Таблиця 1

Результати контент-аналізу текстів КГ № 1

Частини мовлення	Негативний атрибутивний стиль	Позитивний атрибутивний стиль
<i>Дієслово</i>	Виженуть; засмучуватися; переживає; знервується; не вміє протистояти стресам; легко починає хвилюватися; краще/важко заспокоїтися; потоваришувати; погано навчається; кричить; виправдовується	Подобається; заспокоює; все налагодиться; допомогти; дякує; не вважають себе винними; перебільшила; задоволений увагою; залучити; все вийшло; виправила; залишився при своїй думці
<i>Іменник</i>	Погана успішність; стрес	Догана; агресивна реакція; образ жертви
<i>Прикметник</i>	Нестриманий; нервовий; імпульсивний; уважний; комунікабельний; спокійний; легковажна; серйозний; недостатньо суворий; чуйна; доброзичлива; скромний; ледачий; неухажливий	Зайнятий; весела; дружні; імпульсивна, але стримано реагує; незадоволений; радісний, цікавий; сором'язливий, але рішучий; легка на підйом; емоційна
<i>Прислівник</i>	Стриманіше	Весело, м'яко

Таблиця 2

Результати контент-аналізу текстів ЕГ № 2

Частина мовлення	Негативний атрибутивний стиль	Позитивний атрибутивний стиль
<i>Дієслово</i>	Лестить; відмовляється; не звертає уваги; сталося; заспокоює; вмовляє; не знає; прийдеться почекати	Спокійно обговорити; підбадьорює; вичитує; піти чи виправитися; в усьому допомогти; зробити все можливе; розтопити крижану душу; потребує підтримки, але намагається не показати це; покращити; подобатися; погоджується; пропонувати допомогу; вирішувати проблему
<i>Іменник</i>	Проблеми; неможливість; не відповідний час; з настроєм на відмову	Дівчина-лідер; проблема; зануда
<i>Прикметник</i>	Не з кращих; безвідповідальний; боязка; соромлива; винний; нервовий; невірноважений; схвильований; засмучена	Активна; зацікавлена; відповідальний, але не володіє собою; закрита; знервована; відкритий; уважний; турботливий; здивований; весела; впевнена; товариська; енергійна; емоційна; хороша; пасивна; невпевнена, але позитивна; спокійний; серйозний; з радістю; щаслива
<i>Прислівник</i>	Неприємно; погано; невпевнено; без ентузіазму; без особливого інтересу; не солодко	Міцніше, добре

Таблиця 3

Результати контент-аналізу текстів ЕГ № 3

Частина мовлення	Негативний атрибутивний стиль	Позитивний атрибутивний стиль
<i>Дієслово</i>	Ігнорує; лід не розтане; надумує; не повертатися; лестить; не хотів; радості не спостерігалось; знущається; нервувала; звинувачувати; захистити; погіршитися; не покращиться; все пропало; заспокоїти; співчуває; не суперечили	Сподобався; відпочити; перебільшувати; готова допомогти; обговорити разом; вичитувати; втішити; можна покластися; дізнатися нове; заспокоїти
<i>Іменник</i>	Образа; невдача; запізнення; ніжність; дбайливість; чутки; шанс; моральні обмеження	Лідер; оптимістка; трудоголік; труднощі
<i>Прикметник</i>	Самозакоханий; кар'єрист; цілеспрямований; «слабко чутливий»; засмучений; невірноважений; дружні; відносини холодні; не люб'язний; дурніші; не розумна; нав'язлива; корислива; нещира; грубий; вихована; хороший; поганий; жорсткий; поступливий	Дружній; неординарний; веселий; креативний; відкритий; старанний; розсудлива; товариська; прихований; м'який; довірливий; владний; істеричний; пасивний; співчуваючий; жорсткий; ніжна; терплячий; добрий; упевнений; спокійний; неагресивний; агресивний; активна; життєрадісна; сором'язливий; нав'язлива, але добра
<i>Прислівник</i>	Поблажливо; погано; халатно; з горем навіп; заборонено	—

Під впливом негативного настановлення відбувається фасилітація мовленнєвих і стильових особливостей респондентів із негативним стилем атрибуції (табл. 3). Негативне настановлення не чинить істотного впливу на семантичні характеристики текстів суб'єктів ЕГ № 2 (з позитивним атрибутивним стилем) (там само).

Таким чином, за результатами експериментального дослідження було отримано слова та фрази, які учасники дослідження з різними атрибутивними стилями найбільш часто використовують. Вони створили змістову основу діагностичної методики.

Отже, розглядаючи результати контент-аналізу текстів, можемо дійти висновку, що у КГ № 1 тексти

респондентів з негативним і позитивним атрибутивними стилями вирізняються наявністю позитивної генералізації, що наявна в учасників ЕГ № 2 («все налагодиться, все вийшло»), здатністю розглядати ситуацію, особистість з різних боків («імпульсивна, але стримано реагує»). Учасники досліджень ЕГ № 3 (із негативним атрибутивним стилем) використали дієслова, що переважно описують негативний емоційний стан, переживання, а респонденти з позитивним атрибутивним стилем – дієслова, що описують дії, позитивні емоції, позитивний результат. Негативна лексика респондентів із позитивним стилем атрибуції представлена лише іменниками, тоді як за негативного атрибутивного стилю вона поширюється на всі граматичні одиниці.

Суб'єкти ЕГ № 2 (з позитивним атрибутивним стилем) не схильні до впливу негативного настановлення і виявляють вибіркочу реакцію на позитивне настановлення. Іншими словами, позитивний атрибутивний стиль є «психологічним буфером», який відображає негативний вплив. Варто акцентувати на конкретності лексики у текстах учасників дослідження з позитивним атрибутивним стилем і вищій абстрактності (висока частотність прислівників та іменників, що позначають абстрактні поняття) – у дорослих з негативним стилем атрибуції. Результати дослідження вказують на домінування захисної функції для негативного атрибутивного стилю та функції подолання для позитивного атрибутивного стилю. Функція адаптації характерна для всіх типів атрибутивних стилів.

Подальші наукові розвідки на цю тему можливі у напрямі створення діагностичної методики на визначення атрибутивного стилю за лексичними особливостями, створення програми корекції атрибутивного стилю через корекцію лексичного складу мовлення.

Використані літературні джерела

1. *Клибайс Т. В.* Исследование личностных детерминант атрибутивных процессов в индивидуальном сознании [текст] / Т. В. Клибайс // Журнал практикующего психолога. – 2006. – № 12. – С. 177–187.

2. *Клибайс Т. В.* Диагностические свойства методики «адаптивные возможности атрибутивного стиля взрослых» [текст] / Т. В. Клибайс // Science and Education a New Dimension. Pedagogy and Psychology, II (10). – 2014. – P. 126–129.

3. *Рудина Л. М.* Индивидуально-психологические особенности адаптивности женщин к состоянию беременности [текст] : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.01 / Л. М. Рудина. – М., 2003. – 198 с.

4. *Шалак В. И.* Современный контент-анализ. Приложения в области политологии, психологии, социологии, культурологии, экономики, рекламы [текст] / В. И. Шалак. – М. : Омега-Л, 2009. – 272 с.

5. *Explanatory Style* / ed. by Gregory McClell Buchanan, Martin Seligman. – London, Routledge, Taylor & Francis Group, 2013. – 320 p.

